

نکنه مثبت سوم قانون کاهش مجازات حبس تعزیری این است که در بعضی بخش‌ها ابهاماتی را از نظام قضایی کشور برداشته است. در قانون مجازات اسلامی ۱۳۹۲ ابهاماتی داشتیم که این ابهامات را قانون برداشت؛ از جمله درباره شروع به جرم و معاونت در برخی از جرائم که در قوانین متفرقه برایش مجازات پیش‌بینی نشده بود.

به‌طورکلی بنده این مدل اصلاح قوانین را به مصلحت نظام کشور نمی‌بینم، به این جهت که باید مورد به مورد و مصداقی مبتنی بر آمار و کارشناسی این موضوع استخراج و براساس آن‌ها تصمیم‌گیری شود. به همان میزان که دست نزن به این قانون و اینکه بگذاریم تا یک سال دیگر مقررات جامع و کاملی برای آن پیش‌بینی کنیم برای ما می‌تواند مشکل ایجاد کند شتاب‌زده عمل کردن نیز ما را دچار مشکل می‌کند.

پژوهش‌کننده تحقیقات راهبردی: قوه قضائیه در چند سال اخیر عفوهای بیشتری را انجام می‌دهد؛ مثلاً با آغاز شیوع کرونا اقداماتی را انجام داد که در راستای کاهش تعداد زندانیان و سیاست حبس‌زدایی بود. آیا از نظر شما این اقدامات در مجموع درست است؟ این سیاست قوه قضائیه چه ملزوماتی دارد؟

عفو گسترده در زندان‌ها که بخشی از آن‌ها رسانه‌ای می‌شود، ممکن است معضلات و مسائلی در پی داشته باشد که ما اطلاع داریم و مبتنی بر آن‌ها تصمیماتی گرفته می‌شود و دامنه افرادی که مشمول این اصل قرار می‌گیرند، توسعه می‌یابد. باید ابتدا دلایل را بشنویم و بعد قضاوت کنیم. منتها چارچوب‌هایی که در دستورالعمل‌ها و آیین‌نامه‌های مربوط اعلام می‌شود، جرائمی را در بر نمی‌گیرد که مخل امنیت بوده، در انظار و افکار عمومی جزو جرائم مهم و سنگین و آسیب‌رسان به امنیت و سلامت مردم هستند. هرچند سیاست‌های قوه در دوره جدید ریاست قوه قضائیه تا حدی در این خصوص با توسعه بیشتری مواجه شده است؛ ولی به‌رحال می‌توانیم بگوییم چون آن محدودیت‌ها و ممنوعیت‌ها به قوت خود باقی است، پس نگرانی در این باره وجود ندارد.

درباره سیاست اعطای مرخصی به زندانیان

به جهت توسعه و شیوع ویروس کرونا این واقعیت هست که از این جهت با بحران جدیدی مواجه شده‌ایم. با توجه به اینکه زندان‌های ما همین الان با ۲ تا ۲٫۵ برابر جمعیت مواجه هستند در صورت عدم اعطای این‌گونه مرخصی‌ها ممکن بود با فاجعه انسانی در زندان‌ها مواجه شویم و چنین اتفاقی تبعات امنیتی و اجتماعی مختلفی را برای ما به وجود می‌آورد. بین گزینه‌های بد و بدتر قوه قضائیه با اطلاع از وضعیت زندان‌ها و با توجه به توصیه‌های مسئولین بهداشت و وزارت بهداشت و عاملان و مراودات دو نهاد و تذکراتی که دادند، این تصمیم را گرفت.

اگر بخواهیم قضاوتی داشته باشیم دفاع از آن مرجع در اینکه بین گزینه بد و بدتر، گزینه بد را انتخاب کرده است، مستلزم پیگیری‌های بعدی است؛ یعنی باید هرچه زودتر تدابیر لازم را برای این افراد در خصوص اینکه باعث سلب امنیت و آسایش مردم نشوند، در نظر بگیرد و حداقل در مورد کسانی که سابقه دارند، می‌توانند حداقل با استفاده از نظارت الکترونیک آن‌ها را در همان چارچوب رصد کنند و در جایی که لازم است مانع از ارتکاب جرم آن‌ها شوند.

بر این اساس کار قوه قضائیه در جای خود قابل دفاع است و اقدامات بعدی در جهت کنترل و نظارت محکومین سابقه‌دار می‌تواند جلوی یکسری از آسیب‌ها و مشکلات را بگیرد که بر اثر آزادی و استفاده نکردن از مرخصی پیش می‌آید و لازم است اگر قوه قضائیه تا به حال اقدامی در این خصوص نکرده، حتماً تدابیر لازم را در نظر بگیرد.

پژوهش‌کننده تحقیقات راهبردی: به‌عنوان سخن پایانی اگر نکته‌ای در رابطه با سیاست حبس‌زدایی مدنظر شما هست بفرمایید؟

در مجموع مجازات زندان چه بخواهیم، چه نخواهیم در حال حاضر نخستین گزینه‌ای است که نظام‌های حقوقی مختلف دنیا از آن استفاده می‌کنند و ما باید به لحاظ فقهی و شرعی به آن توجه داشته باشیم. رسالت اصلی قوه قضائیه این است که هم‌زمان پشتیبان فرد و جامعه باشد؛ بنابراین در این مورد از جمع این دو گزینه باید توازنی در استفاده از مجازات حبس برقرار کند. حقوق فرد و جامعه محقق نمی‌شود، مگر اینکه تعیین جایگزین‌های مجازات حبس بر اساس

کارشناسی و هماهنگی و مدیریت همه‌جانبه باشد. اگر بخواهیم مشخص‌تر بگوییم ما این انتظار را از قوه قضائیه داریم که در تدوین لایحه تعزیرات بسیاری از جرائم و بنا بر برخی از رویکردها تمامی جرائم دیده شود و مجازات‌های آن‌ها در آنجا قرار گیرد. انتظار می‌رود قوه قضائیه با نگاه کاملاً کارشناسی و تخصصی و مبتنی بر آمار و اطلاعات دقیق نسبت به تعیین مجازات در خصوص این جرائم اقدام کند؛ بنابراین هرگونه اقدام سلیقه‌ای یا اقدام براساس این مطلب که باید زندان‌ها را خالی کنیم و زندانیان کیفری را به حداقل برسانیم، فقط جامعه را در خصوص ارتکاب بزهکاری بی‌دفاع می‌کند و در عمل با چالش بزرگ‌تر و بحران جدیدتری مواجه می‌شویم.

بنابراین باید در لایحه تعزیرات اگر لازم است دبیرخانه یا ستادی از افرادی در سازمان زندان‌ها، کارشناسان امنیتی ثابت و خود مسئولین قوه قضائیه در معاونت‌های مختلف از جمله معاونت عمومی تشکیل شود و در این رابطه اقدامات لازم را برای تعیین مجازات‌های متناسب و بازدارنده پیش‌بینی کنند.

نکنه آخر اینکه در کنار همه این اقدامات توجه اولیه ما باید به اثربخشی بر پیشگیری از وقوع جرم باشد. این مسئله فقط مشکل کشور ما نیست، در سراسر دنیا بسیاری از کشورها با ازدحام جمعیت کیفری مواجه هستند و این معضل به دلایل مختلف ساختار اجتماعی، اقتصادی و فرهنگی و تبعیض‌ها و طبقات مختلف و بحث‌های اقتصادی رو به افزایش است و به تبع اضافه شدن بر جمعیت کیفری، کشورها به سمت سیاست کاهش جمعیت زندانیان رفته و همین اقدامات پیشگیرانه بهترین اقدامی است که با انجام آن حدود ۲۰ تا ۳۰ درصد جمعیت کیفری را کاهش داده‌اند. آن‌ها پیشگیری‌های اجتماعی و وضعی را به‌صورت کلان در دستور کار قرار داده و موفق شده‌اند به این شکل بخشی از جمعیت کیفری خود را کم کنند.

بنابراین تأکید مضاعف بر این است که نظام و حاکمیت باید به‌صورت همه‌جانبه و ستادی در شورای عالی پیشگیری از وقوع جرم، اقدامات لازم و تکالیف پیش‌بینی شده در قانون را به‌صورت جدی پیگیری و در جهت اجرایی شدن آن‌ها اقدام کند.